

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W POZNANIU**

ul. Zielona 8, 61-851 Poznań
Tel. (0-61) 852-15-17, 852-77-50, Fax (0-61) 851-86-44
E-mail: poznan@uokik.gov.pl

Poznań, dnia 3 listopada 2008r.

RPZ- 61/25/08/JM

DECYZJA nr RPZ 37/2008

I. Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50 poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 134 poz. 939), w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko Katarzynie Matuszak prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą: „Akademia jazdy” w Poznaniu, w związku ze stosowaniem we wzorcu umowy o nazwie: „podanie- karta słuchacza na kat. B” postanowienia o treści:

„W przypadku przerwania nauki z własnej winy zobowiązuję się do wniesienia pełnej opłaty ustalonej przez Ośrodek Szkolenia Kierowców”

w wyniku którego uprawdopodobniono, iż ww. Przedsiębiorca stosuje praktykę, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 powołanej ustawy, w związku ze zobowiązaniem się Przedsiębiorcy do podjęcia działań zmierzających do zaniechania naruszenia zbiorowych interesów konsumentów poprzez zmianę treści kwestionowanych postanowień umownych, **nakłada się na Katarzynę Matuszak prowadzącą działalność gospodarczą pod nazwą: „Akademia jazdy” w Poznaniu** obowiązek wykonania tego zobowiązania poprzez:

- a) wprowadzenie aneksów do wcześniej zawartych i nadal obowiązujących umów, na podstawie których ww. postanowienie zostanie wyeliminowane, w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji
- b) zaniechanie stosowania ww. postanowienia w nowych umowach zawieranych z konsumentami.

II. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, **nakłada się na Katarzynę Matuszak prowadzącą działalność gospodarczą pod nazwą: „Akademia jazdy” w Poznaniu** obowiązek złożenia informacji o stopniu realizacji zobowiązań nałożonych w punkcie I decyzji oraz przedłożenia dowodów potwierdzających okoliczność wprowadzenia aneksów do obowiązujących nadal umów i zaniechanie stosowania

ww. postanowienia w nowych umowach zawieranych z konsumentami, w terminie 2 miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatura w Poznaniu wszczął z urzędu postępowanie wyjaśniające mające na celu kontrolę wzorców umów stosowanych w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie szkół nauki jazdy, działających na terenie województwa wielkopolskiego, pod kątem zgodności ich treści z przepisami art. 385¹- 385³ Kodeksu cywilnego, z uwzględnieniem klauzul wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone oraz treści, których wykorzystanie może stanowić praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, w rozumieniu art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ramach postępowania wyjaśniającego dokonano m.in. analizy wzorca umowy o nazwie: „podanie- karta słuchacza na kat. B”, stosowanego w obrocie z konsumentami przez Katarzynę Matuszak prowadzącą działalność gospodarczą pod nazwą: „Akademia jazdy” w Poznaniu (dalej: Przedsiębiorca). Kontrola tego wzorca wykazała, że zawarto w nim postanowienie, które może naruszać zbiorowe interesy konsumentów. Uzasadniało to postawienie Przedsiębiorcy zarzutu stosowania postanowienia wzorca uznanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie- Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: SOKiK) za niedozwolone i wpisanego do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Postanowieniem z dnia 21 lipca 2008r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes Urzędu) wszczął zatem z urzędu postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w związku z podejrzeniem stosowania przez Przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegającej na stosowaniu we wzorcu umowy o nazwie: „podanie- karta słuchacza na kat. B” postanowienia, które wpisane zostało do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, o treści: „W przypadku przerwania nauki z własnej winy zobowiązuję się do wniesienia pełnej opłaty ustalonej przez Ośrodek Szkolenia Kierowców.”

Przedsiębiorca zawiadomiony o wszczęciu postępowania administracyjnego, pismem z dnia 13 sierpnia 2008r. oświadczył, że uznaje słuszność zgłoszonych przez Prezesa Urzędu zarzutów i *z dniem otrzymania pisma zaniechał stosowania zakwestionowanego zapisu*. Poinformował jednocześnie, że przedstawiony wzorzec stosował od dnia 12 marca 2006r., przy czym *obecnie w realizacji pozostaje [usunięto] umów z zakwestionowanymi zapisami (liczba ta ulega zmniejszeniu wobec faktu ukończenia kursu przez kolejnych kursantów)*. Pismem z dnia 8 września 2008r. Przedsiębiorca wniósł o wydanie decyzji w trybie art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz nałożenie obowiązku wprowadzenia aneksów do umów zawierających ww. niedozwolone postanowienie umowne. Poinformował ponadto, że postanowienie to zostało usunięte z wzorca umowy a *do dnia 8 września 2008r. liczba umów funkcjonujących w obrocie zmniejszyła się o [usunięto] i wynosi [usunięto]*. W załączeniu do ww. pisma przedłożono nowy wzorzec umowy.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

Katarzyna Matuszak prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej pod numerem 31815/2001/S prowadzonej przez Prezydenta Miasta Poznania. Przedmiotem działalności Przedsiębiorcy jest m.in. prowadzenie szkół nauki jazdy.

W ramach tej działalności Przedsiębiorca zawiera z konsumentami umowy, na mocy których świadczy usługi edukacyjne w zakresie szkolenia kandydatów na kierowców kat. B.

W niniejszym postępowaniu administracyjnym Prezes Urzędu zakwestionował przytoczone powyżej postanowienie wzorca umowy o nazwie: „podanie- karta słuchacza na kat. B”, stosowanego przez Przedsiębiorcę w obrocie z konsumentami, uznając je za tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, o następującej treści:

Poz. 851. *Uczeń, który rezygnuje z nauki w szkole w trakcie trwania semestru nie z winy szkoły jest zobowiązany do uiszczenia należności za trwający semestr (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 13 czerwca 2006r. sygn. akt XVII Amc 51/05).*

Poz. 906. *W przypadku rezygnacji przez Zlecającego z uczestnictwa w kursie przed zakończeniem umowy kursowej z przyczyn innych niż przypadki losowe (przeprowadzka do innego miejsca zamieszkania oddalonego o ponad 50 km, utrata pracy lub ciężka choroba), Zlecający jest zobowiązany do płatności za całość kursu według umowy w terminach przewidzianych harmonogramem wpłat określonym w umowie (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 9 sierpnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 65/05).*

Przedsiębiorca przedstawił nowy wzorzec umowy, z którego kwestionowane w toku prowadzonego postępowania postanowienie zostało usunięte.

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Stwierdzenie istnienia przedmiotowej praktyki wymaga spełnienia dwóch przesłanek: bezprawności działania i naruszenia zbiorowego interesu konsumentów.

Stosowanie do art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Art. 479⁴³ Kodeksu postępowania cywilnego rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza zatem, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych, także i tych stosowanych przez przedsiębiorców nie będących stroną postępowania o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

W uchwale 7 sędziów z dnia 13 lipca 2006r. sygn. akt III SZP 3/2006, Sąd Najwyższy uznał, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 23a¹ jest stosowanie identycznej klauzuli jak wpisana do rejestru niedozwolonych postanowień umownych przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonych wpisaniem danej klauzuli do rejestru (...). Odwołując się do argumentów o charakterze celowościowym oraz kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności tego przepisu, Sąd Najwyższy podkreślił, że praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów obejmuje również przypadki wprowadzenia jedynie zmian kosmetycznych, polegających na przedstawieniu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki godzi przeciwieństwo tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru.

Nie jest więc konieczna dokładna, literalna zbieżność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Niedozwolone będą również takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o jej wykładnię.

¹ W obowiązującej obecnie ustawie z dnia 16.02.2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów, praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów uregulowana została w art. 24.

Postawiony Przedsiębiorcy w niniejszym postępowaniu zarzut obejmuje postanowienie o treści: „W przypadku przerwania nauki z własnej winy zobowiązuję się do wniesienia pełnej opłaty ustalonej przez Ośrodek Szkolenia Kierowców”.

Postanowienie to zobowiązuje konsumenta do wniesienia pełnej opłaty za kurs nauki jazdy w przypadku „przerwania nauki”, które stanowi w istocie odstąpienie konsumenta od umowy zawartej z Przedsiębiorcą. Na mocy ww. postanowienia konsument jest więc zobowiązany do wniesienia pełnej opłaty za kurs, w którym nie będzie uczestniczył. Oznacza to, że ma obowiązek spełnienia świadczenia w całości w sytuacji, gdy Przedsiębiorca nie będzie wykonywać na jego rzecz świadczenia wzajemnego, co narusza zasadę ekwiwalentności świadczeń stron umowy wzajemnej. W ocenie Prezesa Urzędu, taki zapis wypełnia dyspozycję art. 385¹§ 1 Kodeksu cywilnego, który za niedozwolone uznaje postanowienia kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający jego interesy. Jednocześnie postanowienie to wyczerpuje przesłanki klauzul niedozwolonych, określonych w art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 385³ pkt 12 Kodeksu cywilnego, niedozwolone są postanowienia umowne, które wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania. Z kolei art. 385³ pkt 13 Kodeksu cywilnego, za niedozwolone uznaje postanowienia, które przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2006r. sygn. akt XVII Amc 51/05, SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie o treści: *Uczeń, który rezygnuje z nauki w szkole w trakcie trwania semestru nie z winy szkoły jest zobowiązany do uiszczenia należności za trwający semestr*. Postanowienie to wpisane zostało następnie w pozycji 851 rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Wskazując na przesłanki klauzul niedozwolonych z art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego, SOKiK podniósł, że postanowienie to wyłącza obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej wpłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, w przypadku gdy konsument zrezygnuje z zawarcia lub wykonania umowy oraz przewiduje utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, w przypadku gdy strony wypowiedają, rozwiązują lub odstępują od umowy. SOKiK stwierdził, że ww. postanowienie określa rażąco niekorzystnie sytuację konsumenta w porównaniu z sytuacją przedsiębiorcy, któremu przyznaje szerokie uprawnienie żądania opłaty za trwający semestr, w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy. Z tych też względów SOKiK uznał, że takie postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Podobna klauzula zakwestionowana została przez SOKiK wyrokiem z dnia 9 sierpnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 65/05: *W przypadku rezygnacji przez Zlecającego z uczestnictwa w kursie przed zakończeniem umowy kursowej z przyczyn innych niż przypadki losowe (przeprowadzka do innego miejsca zamieszkania oddalonego o ponad 50 km, utrata pracy lub ciężka choroba), Zlecający jest zobowiązany do płatności za całość kursu według umowy w terminach przewidzianych harmonogramem wpłat określonym w umowie* (pozycja 906 rejestru). W uzasadnieniu wyroku SOKiK podkreślił, że klauzula ta jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta. Zobowiązuje bowiem konsumenta do zapłaty za kurs, z którego zrezygnował i pomimo, że w nim nie uczestniczy. Prowadzi to, zdaniem SOKiK, do rażącego naruszenia zasady ekwiwalentności świadczeń stron umowy.

W ocenie Prezesa Urzędu, kwestionowane postanowienie jest tożsame z ww. klauzulami niedozwolonymi. Podobnie jak przytoczone klauzule abuzywne nakłada na konsumenta obowiązek wykonania świadczenia w całości (wniesienia pełnej opłaty za kurs), w przypadku odstąpienia od umowy. Wyłącza tym samym obowiązek zwrotu przez Przedsiębiorcę uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości, a zarazem pozbawia konsumenta prawa żądania zwrotu świadczenia spełnionego wcześniej niż świadczenie Przedsiębiorcy. Narusza jednocześnie

zasadę ekwiwalentności świadczeń wzajemnych poprzez nierównomierne rozłożenie praw i obowiązków stron, z korzyścią dla Przedsiębiorcy. Argumenty przytoczone przez SOKiK w uzasadnieniach obydwu wyroków są zatem, zdaniem Prezesa Urzędu, adekwatne także i w odniesieniu do omawianego postanowienia.

Stwierdzenie tożsamości porównywanych klauzul pozwala na uznanie, że uprawdopodobniona została bezprawność działania Przedsiębiorcy, polegająca na stosowaniu w obrocie konsumenckim postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Do stwierdzenia stosowania zarzuconej praktyki niezbędne jest ponadto wykazanie, iż bezprawne działanie Przedsiębiorcy godzące w interes konsumentów dotyczyło tzw. zbiorowego interesu konsumentów. Zbiorowe interesy konsumentów to prawa nieograniczonej liczby konsumentów, nie stanowią przy tym sumy indywidualnych interesów dającej się określić, nawet licznej grupy konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zidentyfikować- potencjalnych klientów Przedsiębiorcy. Niezgodnym z prawem działaniem Przedsiębiorcy mogła zostać dotknięta nieograniczona liczba osób, tzn. wszystkie osoby zawierające z nim umowy, na mocy których Przedsiębiorca świadczy usługi edukacyjne w zakresie szkolenia kandydatów na kierowców kat. B.

W świetle powyższego, w niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki niezbędne do przypisania Przedsiębiorcy praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów; wykazana została zarówno bezprawność jego działania jak i naruszenie zbiorowego interesu konsumentów.

W trakcie prowadzonego postępowania Przedsiębiorca wystąpił o wydanie decyzji w trybie art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz nałożenie obowiązku aneksowania zawartych wcześniej i nadal obowiązujących umów, które zawierają kwestionowane postanowienie. Jednocześnie przesłał nowy wzorzec, z którego postanowienie to zostało usunięte.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ww. ustawy, jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione- na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 100 ust. 1, lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania- że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24 powołanej ustawy, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki do wydania decyzji na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Okoliczności sprawy uprawdopodobniają stosowanie przez Przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu w obrocie konsumenckim klauzuli wpisanej do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Przedsiębiorca zobowiązał się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia wskazanym powyżej naruszeniom poprzez wprowadzenie aneksów do zawartych wcześniej i nadal obowiązujących umów, na mocy których ww. niedozwolone postanowienie umowne zostanie wyeliminowane z obrotu prawnego. Przedłożył ponadto nowy wzorzec umowy, z którego niedozwolone postanowienia umowne zostały usunięte. Nowy wzorzec nie zawiera postanowień, które wywoływałyby wątpliwość co do ich zgodności z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności art. 385 i nast. Kodeksu cywilnego. Tym samym wzorzec ten może zostać wprowadzony do obrotu prawnego, w miejsce kwestionowanego.

Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu nałożył na Przedsiębiorcę obowiązek przekazania informacji o realizacji zobowiązania nałożonego w punkcie I sentencji decyzji oraz przedłożenia dowodów potwierdzających

wprowadzenie aneksów do obowiązujących nadal umów i zaniechanie stosowania kwestionowanego postanowienia w nowych umowach zawieranych z konsumentami.

Wobec powyższego orzeczono, jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu.

Otrzymuje:

Katarzyna Matuszak
„Akademia jazdy”
ul. Ścinawska 8
60-178 Poznań